

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. maja 1887. l.

XXVII. leto.

M a j.

„In srce, ti se ne zbudiš!
I jezik, ti ne govoriš!
Zdaj klije tebi dvojni cvet,
Pomladi cvet, čas mladih let.
Poglej, obrni se okrog,
Zelena gora, živ je log;
Povsodi pomladanski cvet
Vesoljni v svate vabi cvet“.

S. Jenko.

Prišel je ljubeznjivi maj in ž njim vesela pomlad. Hudi vetrovi malega travna porušali so po vrhovih golega drevja. To je bil srd zime, ker je njeno gospodarstvo zdaj pri kraji in ker je morala oditi. Ko se odpodena grozovitnica še tū pa tam po malem ozira, smehljá se novi gospodar, pa le bolj skrivši še. Pod grmovjem in vejami preži na tihem, kdaj da zima popolnoma odide; to so prve pomladanske rastline, mlade pomladi prizanesljivo veselje zmage. Smehljanje pomladi zaradi srditega ropotanja begunice zime ima pa svoj vzrok, kajti njena jeza služi le v prid njenej srečnej naslednjici, kakor jeza vsaka le sama sebe kaznuje. Saj pomlad komaj čaka, da se drevje popolnoma očisti, ker hoče novo listje obešati po vejah. Tedaj mora staro poprej se umakniti. Cvetice na tleh so pa užé v zavetji; njim vihar ne more kaj škodovati. Šibka rastlinica tam, rumeno tičje mleko (*Ornithogalum luteum*) nagibuje le malo k tlam svojo lepo rumeno glavico, zlato zvezdico. Vprašaje gleda otrpnele, suhe listne mrličé, ki jih je morala odriniti, čeravno težko, da je mógla izpod njih in mej njimi izrasti. Na enem takem, malem prostorčku vstajenja ležal je javorov list, v katerega je luknjo ugrizel bil hrošč, ki je zdaj užé tudi davno mrtev. Iz te luknje molí zdaj krasna cvetica, ki je morala iti po tej poti skozi smrt v življenje. Prelepa podoba večnega pomlajenja božje prirode! — Meja sama, v katere varstvu je razcvetelo se tičje mleko, je vsa le podoba prehoda iz smrti v življenje. Zraven ostrušilnega znamenja smrti, zraven še trdno visečega suhega gabrovega listja preza se tisoč zlatih zvezdic drenovega cvetja. Navadni dren (*Cornus mascula*) in gaber (*Carpinus Betulus*) sta namreč po mejah mnogokrat si soseda.

Pod mejo najdemo pisane družnike tičjega mleka. Tū stoji krasna pegasta mrtva kopriva (*Lamium maculatum*) s škrlatnimi ustnatimi cveti. Imenuje se mrtva kopriva, ker je podobna pravi koprivi, pa ne opeče prstov, ki jo trgajo. Na njej se učimo, kako da priroda reši zastavico, pripraviti edinstvo v veliko raznovrstnost njenih bitij, — tudi vzgojniku zlato vodilo!

V našej meji zagledamo namestnico drugega rastlinskega plemena — zlatičnico (Ranunculaceae), v meji rastečej reče se podlesna veternica (Anemone nemorosa). Ta je pri nas povsod mej prvimi napovedovalkami pomladi; saj raste povsod po logih in travnikih, ob plotéh in mejah, v večih ali manjih družbah. — Kaj ni lepa vaja uma, če se išče enovrstnost v kupu, ki se vidi na prvi pogled, kakor da bi bil le čudna zmeda vsakovrstnih stvari? In kako lepo je plačilo, ko se pred pazljivim očesom razreši vsa stoterna zmes rastlinska v red in zložnost!

Od druge strani se pa zlatičnice ne priporočajo posebno dobro, ker največ vse imajo ostre sokove, in mnogo jih je naravnost strupenih. Celó naša podlesna veternica je na slabem glasu, da je strupena. Sumljive so vse. Pa v zdravnikovej roki je njih strup mnogokrat zdravilo.

Ako idemo še dalje, povsod vidimo novo življenje v prirodi; vse je, kakor da se slavi še vstajenje od smrti. Vse nosi znamenje rojstva in mladosti. Vse se sveti kakor zlato; rumeno cvetje se vidi, kakor kadar se ljubljeno dete po dolgem spanji prebudi in rumeno svojo glavico privzdiguje proti ljubi mami. Naše rastlinstvo koplje skorej vse svoje prvorojence v rumenilu svetlih žarkov jutranje zarje.

Mladost in ne še segnjili mrliči se bijejo še za prostor. Še pokriva tla brez številah suhih listov. Silna smrt z njimi ni še obdelala, so pa užé véli in razpadajo. Vsaki dan večja toplina, rosa in dež odpravili jih bodo skoraj in kmalu se bodo nad njimi razširjala mlada zelišča, ki bodo srkala iz njih smrti nove moči za svoje mlado življenje.

Ljubi moj tovariš, ali nam ni lepa, nova pomlad najlepši vzgled? Tudi tebe je morda dolga, huda zima tako ali tako morila ali te celó skoro zamorila. Vzbuja in vzbudi se — posebno ti naš mladi naraščaj in okrepi se za prevažno delo — za pravo omiko svojega milega národa!

(Poleg „štir. l. časov“ A. P.)

Pouk v slovenščini.

(Spisal Janko Toman.)

(Dalje in konec.)

Trudi naj se vsakdo sam svoj jezik izobraževati, bodi si formelno (vnanje) ko logično (notranje), kajti učiteljev jezik naj ne bode le formelno pravilen t. j. glasovno in slovnično natančen, dobro naglaševan, pred učenci glasen, počasen in močan, ampak logično označen, prepričevalen, natančen in resničen.

Radi formelnosti le naslednje:

Naj se ne trpi nemarno izgovarjanje ali celó zamenjava samoglasnikov n. pr. Učenec bere: ječmen. Učitelj: Veš li, kaj je to? Učenec: O da, jačmen! To je sicer le smešnica, a živo in drastično opisuje, kako se govori po naših šolah.

Pri soglasnikih pazi se naj zlasti v izgovarjanji sorodnikov: b—p, d—t n. pr. nad tabo; ako se malomarno izgovori, sliši se: na tabo. G naj se ne izgovarja za h, končni b ne za f. Zmed mnovega omenjam le še izgovarjanja „l“ opisovalnega deležnika preteklega časa v tvornej obliki. Kako se naj izgovarja „sem bil“ ali „sem biv“?

Ako smo se odločili za načelo vse glasovno in slovnično pravilno izgovarjati, ne umem, zakaj bi tù imeli izjemo. V tem obziru ločimo se na tri vrste: Jedni smo za izgovarjanje „l“, drugi za „v“ a tretji niti za „l“ niti za „v“ t. j. „l“ zgovarjajo samo pri pouku (kakor sami trdé). Ubogi! Svoj užé itak težaven stan obtežujejo še s tem, da si še sami brême nakladajo, prisiljeni na se paziti, da bodo vsak opisovalen deležnik preteklega časa pravilno izgovarjali. Res truda vredno delo!

Drugi so za izgovarjanje ,l' ko ,v'. Mej temi zopet več oddelkov iz različnih razlogov. Nekateri trdé, da se hočejo s tem drugim Slovanom približati. No! da bi se res to užé s tem zgodilo, ne oporekal bi in prvi bi se jim hotel pridružiti. Drugi se ravnaajo po narečji, ne da bi poznali besedo deležnik, a tretji poznajo slovnico, ti se pa sklicujejo na narečje, češ, nikjer mej ljudstvom „l“ ne izgovarjajo. Ako bi to i res bilo, ni to še nikak razlog. Nasprotno je pa znano, da okoli Metlike-Vinice „l“ čisto izgovarjajo. Sicer pa, katero narečje naj bi obveljalo? Za katero bi se vsi vneli?

Pisal bi o tej reči več, a naj zdaj zadostuje, znabiti, da kak sotrudnik o tem kaj več izpregovori.

Da me pa ne bode kdo napačno razumel, moram omeniti, da nikakor ne zametujem narečja. Ne, ravno nasprotno! Vsak učitelj se mora seznaniti z narečjem svojega obližja, ker „Kinčite ga (jezik) iz lastne moči, iz lastnega vira!“ Ako učitelj jezik dobro zna, mu je potem mogoče, da otroke dovéde do književnega jezika. Se vé, da ne sme pri narečji ostati, ampak naj ga le uporabi, kadar ga pri razjasnenji neogibno potrebuje. Izobraževal se bode po tej poti

učencev jezik,

posebno, ako ga učitelj vedno popravlja in njihove besede iz narečja z boljšimi nadomestuje. Nekateri izrazi so mej ljudstvom še jako prosti, ali na te je treba učitelju posebno paziti, da jih z boljšimi nadomestivši, odpravi. Učitelj z olikanim jezikom ne vpliva s tem le blagodejno na otroke, ampak jih privaja do posnemanja, in ako je vztrajen, nepripogljiv, nevstrašen in če to spoji s pedagoškim taktom, gotovo to ne bode brezuspešno. Pazi naj le, da otroke sè svojim vedénjem osrči, da brez strahú povedo, kar mislijo. Posebno morajo vedeti, da ne bodo zasmehovani ali kaznjevani, ako se jim primeri, da kaj narobe povedo, ker se pri ravno taci priložnostih zapazi, kje in koliko jim še manjka.

Z vpitjem in kaznovanjem se jako malo ali pa celó nič ne opravi, pač pa vedno več z milobo. Tega je menda vsakdo prepričan. Se vé, da ne sme v tem do skrajnosti priti, vsaj i v naravi včasih grmi in treska in prirodoznanci trdijo, da to blagodejno vpliva na vso naravo. Ravno tako je v šoli.

Učencu naj se pustí čas v pomislek, kajti v naglici in če se mora hitro odgovoriti se včas izusti največja neumnost. A tù le do gotove meje, ker ročnost v govorjenji se mora doseči. Nek pedagog (Hildebrand) pravi: „Oni učitelj, kateri učence dovéde do tega, da se pred njim premislijo, ima 50% boljši razred, kakor oni, kateri jim to odurno in nepotrpežljivo brani. Bolje bi bilo, da bi drvaril!“ Sicer prehudo, a ne po vsem neresnično.

Paziti je, da učenec (se vé, da i učitelj) ne govori le pri jezikovnih urah pravilno, ampak vselej in povsod.

II. Slovnica.

Veliko prepira je bilo o tem, ali naj se v ljudski šoli uči slovnica, ali ne; a zdaj smo vsi prepričani, da je slovnica potrebna celó najnižje organizovanim šolam, t. j. našim razdeljenim jednorazrednicam. Se vé, da se ne sme samo predavati in potem učencem ukazovati, da naj se je učé. Slovnica naj bode le pripomoček za dosego namena in naj se je le toliko uči, kolikor je je ustmenej in pisnenej porabi neobhodno potreba. Ni moj namen, da bi tù razkladal svoje misli, kaj in koliko jo je potreba (ker v tem še nismo edini), ampak zaznamovam le pot, po kateri skušam doseči ono, kar je ravno predpisano.

Kakor kaže učni načrt in kakor imamo v berilih slovnico uravnano, poučuje se v koncentričnih krogih. Za prva leta ima vsak učitelj vodilo, katero malorazrednicam jako ugaja, a večrazrednicam — ni jim tako potrebno.

Pot, katero so določili in vodi do cilja, je:

Vzгляд — spoznanje pravila — uporaba — vaja.

1. Vzgleđi, kateri se vzemo iz berila ali pa splošnega pouka, morajo biti v resnici vzgleđi po vsebini in obliki. Vsebina mora se vselej razložiti, iz česar je razvidno, da naj se rabijo le lahki, kratki vzgleđi. Ko se je zadostno vzgleđov navēdlo in se povsod poudarjalo, kar se jim je hotelo povedati, vadijo naj se otroci, da

2. pravila sami poiščejo. Učitelj, kateri otrokom sam povē pravilo, pripravi otroke ob veselje, katero bi vsled najdenja imeli. Ume se, da ne najdejo vselej pravila, ali da je včasih nenatančno; tū jim mora učitelj pomagati.

3. Uporaba. Ko se je pravilo našlo, naj se učencem utrdi na berilnih vajah, pri pismenih nalogah ali pa na obojih, a nikoli presilno. Slovníčne ure naj bodo spisne, in ravno tako narobe. Karkoli so se učenci naučili, naj uporabljajo. A to vse ne zadostuje še, slediti mora še

4. vaja. To imenujem ponavljanje, ali bolje popravljanje pri vsakej priložnosti, bodi si pri tem ali onem predmetu s popolno doslednostjo in nerazrušljivo potrpežljivostjo, kajti, kaj pomaga ako se učenec uči v slovníčni uri „dve nogi“, pri drugej priložnosti pa pravi: „Ptič ima dve noge“. Smelo trdim, da je ta del, kateri je glavni steber jezikovemu pouku, še najbolj zanemarjen in se najmanj stori v njem. Ne trdim sicer, da se slovníca ne uči, a kaj pomaga, ako pravilo le za isto trenutje velja, k večjemu še pri kaki nalogi in se, ne zmenē za pravilo, vedno po starem vrezava.

Rad bi se še pomudil, in tū o tej reči še kaj govoril; a ker sem se namenil, da zaznamovam le pot, po kateri bi se v slovníci smoter doseči mogel, ne govorim o tem dalje. Ako bomo po tej poti hodili, uresničile se bodo pesnikove besede, da naš jezik

„Jasno ko struna bo pel,
Zvonu enako donil,
Pričal vašo modrost
Na desno, na levo národom“.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

IV. Školasticizem.

V samostanskih in katedralnih šolah ter na vseučiliščih srednjega veka nastal je filozofsko-teološki duh, po katerem so se vsi nauki opirali na sv. pismo in spise sv. očetov ter na ideje starih piscev, osobito Aristotela. Po tem duhu so se trudili v soglasje spraviti vero in znanje in razjasniti razodete resnice ter storiti jih razumljive. Verujem, ker spoznam — bilo je geslo školastikov. Naj znamenitnejši školastiki so bili Anzelm Canterbury (1033—1109), Abelard (1079—1142), Albert Veliki (1205—1280), sv. Tomo Akvinski (1227—1274).

Školasticizem je sevēda največ gojil teologijo in filozofijo, a ni po vsem zanemarjal ostalih znanosti. Tudi na polji umetnosti je storil dela, katerim se bode ljudstvo čudilo, dokler bode svet stal. V stavbarstvu izumil je gotski slog, ki je po mišljenji mnogih veščakov najdivnejši in najbolj dovršen. Nemški pesnik Göthe zlasti hvali ta slog na štrasburski cerkvi, ki je baš zavoljo gotskega sloga, v katerem je zidana, nanj učinil velikanski vtis.

Napredek v znanostih in umetnostih tiste dobe sevēda ni bil tako vsestransk in nagel. Če se pa pomisli, da takrat ni bilo še tiskarstva, da je bilo občevanje težavno,

pa da je bilo treba še omikati in krščevati mnoge divje národe, — previdi se, da se je vender mnogo učinilo in mnogo doseglo.

Nekaj se pa vender mora školasticizmu očitati, in to je, da se je zavoljo zadržaja preveč zanemarila oblika. Zavoljo tega je bil način pisanja suhoparen, jezik zapuščen in malo vreden. Stare pisce, ki se niso bavili z znanstvenimi in filozofskimi pitanji, je zavrzel, in tako so se takratni pisatelji oddaljevali od prekrasnega in bogatega jezika grških in latinskih klasikov. Tudi v samih vprašanjih filozofske znanosti začel se je školasticizem naposled baviti z malenkostimi, ki niso mogle roditi koristnega ploda. Ta duh, ki je vladal znanost, deloval je tudi na šolo. Največ se je gojila religija z dialektiko, retoriko, gramatiko in matematiko. Prirodne znanosti so se povsem zanemarile, a o historiji in geografiji ni bilo niti govora. Čitalo se je največ sv. pismo in cerkveni očetje. O starih klasikih ni bilo sledú, češ s poganskimi knjigami se v mladini zasadi tudi poganski duh.

Poglavitna skrb je bila namenjena duši. Za telesno vzgojo jim je bilo malo mar. Radi tega se mladina ni vadila v gimnastiki, katero so stari národi, osobito Grki toliko gojili.

Mej praktičnimi pedagogi one dobe nam gre omenjati Rabana Maura (766—856), ki je bil najprej učitelj, a potem predstojnik samostanski šoli v Fuldi. On je s posebno marljivostjo skrbel za napredek mladine, katero je po očetovski ljubil, a tudi pazil na strog red. Zavoljo tega so od vseh strani hrumeli v njegovo šolo ne samo oni, ki so želeli postati redovniki, ampak tudi posvetnjaki, še celó knezi. Pozneje je postal opat istega samostana, naposled tudi nadškof Monguški.

Veliko zaslug si je nadalje pridobil Rabanov učenec Valafrid Strabo (806—849), ki je bil najprej učitelj samostanske šole v Reichenau-u, a potem opat istega samostana. Zanimiv je dnevnik, ki ga je pisal o svojem učenji v Reichenau-u. Na dvoje se je v oni dobi osobito pazilo. Prvo, da se učenec prav dolgo bavi z enim predmetom; drugo, da starejši in zrelejši učenci pomagajo pri poučevanju in da se z mnogimi vajami privedejo k samodelavnosti.

Najznamenitejši pedagogijski teoretik te dobe je bil Dominikovec Vinko Boveski (umrl l. 1264). Bil je dvorski pridigar in vzgojitelj otrok Ljudevita IX. Na prigovarjanje pobožne kraljice Marjete, soproge Ljudevita svetega, spisal je pedagogijski spis o vzgoji kraljevskih in plemiških sinov. Spis ni sistematičen, a v njem je zbrano vse, kar so dotedanji modrijani in cerkveni očetje pisali o vzgoji.

Vzgoja se po njegovem mnenji deli na pouk in strahovanje. Pouk naj odstrani neznanje in um razsveti, a strah in red naj uniči voljo k hudemu in obudi voljo k dobremu. Učitelju treba, da je razumen, učen, kreposten in skromen, in da ima dar za govorništvo in učenje. Učenec potrebuje darú (talenta), vaje in reda. Vsak naj čita in se uči najprvo to, kar se prilega njegovi dobi in njegovemu poklicu. A vsaka umetnost in znanost naj služi v to, da se spoznava in ljubi Bog. Z izobraženjem razuma treba je vzporedno omikati tudi srce, kajti znanje brez kreposti nič ne koristi. Ne gre pa poleg skrbí za dušo pozabiti telesa. Tudi deklice je treba pozorno izobraževati. Dobro je, da se uče koristnih stvari in vpeljujejo na moralno življenje, da se v njih ne zbudé škodljive misli. Povrh vsega je treba napeljevati jih, da bodo čiste, varučne, skromne, molčeče ter oprezne v obnašanji in kretanji. Največ jih je treba čuvati pred pretirano željo po kinčanju, kajti obleka nam odkriva dušo in usta srce.

V. Humanizem.

Proti školasticizmu, ki je gojil samo znanosti in se oziral poglavitno na zadržaj spisa, dočim je jezik in vnanjo obliko zanemarjal, vzdignila se je nova sapa, ki je v

svet z nova uvedla stare pisce, ter na to delala, da se z njimi zjasnuje čisto človeška izobraženost (humanitas). Zavaljo tega se je proglasilo to nameravanje humanizem; doba pa, v kateri se je to vršilo, zvala se je obnova ali renaissanca (renesanza).

Humanizem se je začel v Italiji. Dante Alighier (l. 1265—1321), Franjo Petrarca (l. 1304—1374) in Ivan Boccaccio (l. 1313—1375) učili so se starih klasikov in so v italijanskem jeziku napisali dela, iz katerih izvira tajna čaroba omenjenih klasikov. Petrarca se je zeló o tem prizadeval, da se več in več razširijo in v šole uvedejo klasiški nauki, po katerih postane človek še le človek in služabnik kreposti. Tako je bilo zemljišče v Italiji ravno pripravljeno za humanizem, ko so ondi začeli prihajati, zlasti po padu Carigrada (l. 1453), grški učenjaki in širiti grške knjige. Ne sami učenjaki in književniki, ampak tudi vlade, knezi in celó papeži (Nikolaj V., Leo X.) so bili zaščitniki humanizma. Središče mu je bila Florenca, kjer so najnavdušnejši njegovi pristaši Medičejci bili osnovali tako zvano platonsko akademijo.

Iz Italije razprostiral se je humanizem po vsej Evropi, po Angležkem, Francoskem, Španskem, Holandiji in po Nemškem. V Avstriji ga je znatno podpiral Konrad Celtes, slavljeni pesnik in profesor govorništva in pesništva v Beču. Na Ogerskem ga je širil hrvatski rojak Velikovaradinski biskup Ivan Vitez.

Humanistiško gibanje vplivalo je tudi na šolo. Teologija in filozofija nista več v njej imeli prevage. Največ se je zdaj gojila retorika in čitanje klasikov: Homer, Virgil, Cicero in dr. Izurjenost v ciceronski latinščini je bila najbolj vroča želja tedanjih učencev. Kaj marljivo so širili humanizem po šolah Jeronimovci. Mej praktičnimi humanistiškimi pedagogi spominjati se nam je Viktorja Feltranskega (l. 1378—1446), ki je bil najprej profesor filozofije in retorike v Padovi, a potem vzgojitelj dece Mantovskega vojvode Franja Gonzage. V Mantovi je ustanovil vzgojališče, v katerem je uspešno in neumorno deloval do svoje smrti. Ta zavod je bil prekrasno urejen; v njem so bile dvorane, galerije, sprehajališča, vodometi in dr.; hodila je vanj ne samo mladina, ampak tudi odrasli ljudje, ki so bili uka željni. Svojo mladino je vzrejeval v duhu pobožnosti. On je vsako jutro v svoji sobi klečé molil in se bičal. Zavaljo tega je z vso ostrojtjo zahteval, da se tudi njegovi učenci posté, vsak mesec spovedajo in vsako jutro idejo k božji službi. V obče je bila disciplina v njegovem zavodu zeló stroga in on je neprenehoma čul nad svojimi gojenci. Kljub temu je bil protivnik šibanju in klečanju za kazen. On se je trudil v tem, da se pouk priljubi učencem. Pri pouku v čitanji rabil je po priporočilu Kvintilijanovem črke na tablicah iz lepenke (debelega papirja); da se deca ž njimi igrajo in igraje čitati naučé. Največ se je bavil s čitanjem Virgila, Cicerona, Homerja in Demostena. Grški jezik je posebno cenil. Cecilija, hčerka vojvode Gonzage, govorila je že v svojem desetem letu grški, kakor tudi še nekateri njegovih učencev. Tudi telesne vzgoje ni popolnoma pozabil. Svoje vzgojence je privajal na mraz in vročino, na težko in lahko obleko, na prosto in obilo hrano, češ nobeden ne vé, v kakšne okoliščine more priti. Razen tega vežbal jih je v plavanji, jahanji, borenji in dr. Zasledoval je torej v marsičem vzgojo starih Grkov. (Dalje prihodnjič.)

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

Matevž Hladník r. 30. avg. 1806 v Trebčah, vasi Črnovrški, učil se s početka v Idriji, latinskih šol od I. do IV. l. 1821—1824 v Ljubljani, od V. više v Gorici, postal

mašnik l. 1832, bil kaplan v Devinu, od l. 1837 učitelj v četrti vzgledni šoli, nekdanji niži realki, lepopisja in nekaj časa tudi slovenščine na gimnaziji v Gorici, vedno bolehav bil dejan v pokoj l. 1860, u. 18. jan. 1865. Sam je to povedal p.:

Krajnska vas Černiverh nad Idrijo me je rodila
V sélíci Trebče, četert ure od cerkvene vasi;
Leta osemnajst sto in šest me Matevža kerstila,
Klical domá se Hladník, ptujc mi Hladník velí itd.

Za slovenščino se je vnel po Novicah ter je vanje nekaj let rad dopisoval na pr. l. 1849: Čehovin (sonet); l. 1851: Pervi pogoj šole zboljšati; l. 1852: Gorica; Slovenskemu narodu; Mojstru pevcov t. j. Koseskimu št. 57; l. 1854: Ivanu Koseskimu za god in odhod v Abbanske toplice domovina njegova str. 200; l. 1859: Odperto pisemce Novicam: Gate čez štebale; l. 1861: Kdo je ta junak? — Zastavica itd.

Dopisoval je marljivo v Zg. Danico, največ v sonetih, na pr. l. 1853: Zgodnji Danici za novo leto; Pevcu štirih sonetov v 21. listu Zg. D. (J. Stritarju) str. 96; Sedanja mladina; V spomin T. Hvala; Blagi vertnar (Červ); J. Mozetiču l. 22. — L. 1854: Frid. Baraga-tu; Sveta vnema (Jeranu); Vdova Najmska; Spomin na sv. duhovne vaje; Canrobert in svetinja; l. 1855: V spomin A. Kodermaca; Dr. Andr. Gollmayru k slovesnosti posvečenja v Ljubljani l. 22; O slovesni službini vpeljavi v Gorici l. 27 (Akrostihon); l. 1856: Jan. Stögerju; Zamurčikam; Na grobu matere; l. 1857: Cesarju in Cesarici v Gorici; Daničnemu pesniku .. n .. * .. n .. t. j. Janezu Bonaču str. 162; Vsisveti; Vice; Teza; l. 1858: Slepí šinkovec, vabič pri tezi; Še se čudeži godé; Konstanjevica; Podobe gleichenberške; Nema prošnjika; Živ spominek Lipske bitve; Blagor nedolžnosti; Slatinske pevke; Konštantinšica; Švajcერი; Osamljenca; l. 1859: Nagle, neprevidene smerti — reši nas o Gospod! — l. 1860: Spomin Svitkotu Vaskotiju str. 81; l. 1861: Pustnim norcam; Pepelnična; Nevtikavnost; Postna; K Šmarnicam; Bratoljubje; l. 1862: Mož beseda in mož besede; l. 1863: Čebele in metulji; l. 1874: Omotica str. 280. — Na razgled bodi:

Vdova Najmska.

a) Oh, tje nesó v grob — vse moje nade!
Vse, kar še veselilo me na svetu,
Sinu ediniga — v mladosti cvetu,
Podporo edino vdove, smert mi ukrade!	b) Tako Najmljanka svoje izliva jade
V potocih solz za edinčikam v trepetu;
Pa najde tolažnik se v drušnje gnetu,
Ki sina oživljen'ga nazaj ji dade:
c) Tak še marskera mati in oče joka,
Serce jim nevtolažno tuge poka,
Če smert telesna jim otroka vzame;	d) Če pa zalezvat' dušna smert ga jame,
In že pogreza v večne ga tamnice:
Ta dušno smert je nimajo solzice!

(Danic. 1856. l. 39.)

Na grobu matere.

a) Tu zdolj, pod komej znato še gomilo,
Trohniš mi, ljuba mat', prezgodaj vzeta!
Prešle so štirkrat desetere leta,
Pa še te ni sercé mi pozabilo!	b) Kolikrat že o misli se mi okó solzilo,
Kakó si bla za blagor moj ti vneta;
Ti bla si mati — Bog ti verni, Meta!
O, de bi mnogo tacih mater bilo!
c) V keršanski reji si zaklade prave
Spravljala v doto otrokam, varno uime,
Ki sreče edino prave je rodnica.	d) Kaj vaša je modrost, učene glave? —
Serca tako ne gine, se ne prime;
Pobožna mat' naj bolj' je učenica.

(Danic. 1856. l. 44.)

Nevtikavnost.

a) „Če ropar tvoj'ga bližnjiga napade,
„Ne vtikaj vmes se, to bi b'la krivica;
„Naj sam se brani, kakor vé in znade!“
To nova je mednarodna pravica. | b) In vender še brezpametne živali
Na svojcov krik pomagat vkup hitijo,
In s pravočutam vrojenim derhali
Človeških pametuhov sramotijo! |
|---|--|

c) Že prav takó, brezdušni sebičkarji!
Kar sejete, to bote tudi želi:
Pobijat', ropat' eden druj'ga smeli!

d) Takó na glas učijo zdaj rovarji,
Premenovaje celi svet v zverše,
Nasilju, ropu vedno le morišo!

*

Vi pa, mogočniki! jih le terpite,
Dokler s prestolam se v podkop zvalite!

(Danic. 1861. I. 5.)

Mož beseda in mož besede.

a) Kedor v početji svóm na to le gleda,
De vse pošteno je, vsikdar spoštljivo,
Ne za Bogá, ne za ljudi žaljivo:
Je spoštovan od tujca no sosedá.

b) Kar on obljub', ne terga, ne spodjeda,
Njegovo „bom!“ je sveto, zanesljivo,
In kot priseženo, neprelomljivo:
Ta cenjen' poštenjak je — mož beseda.

c) Kedor pa kaj le tje v en dan obeta,
De lahkovernežev slepari čede,
Kdor clo s pogodbami le zanke spleta,

d) De vjete vód' za nos, kakor medvede,
In plesat' jih po svoj' pišal' napleta:
Ta verolom pa je — le mož besede.

(Danic. 1862. I. 2.)

Vodnikov Spomenik l. 1859 ima dve pesmi njegovi: a) V spomin Valentina Vodnika o stoletnici rojstva, 3. svečana 1858 (Akrostihon). — b) Spominki str. 293. — Učiteljski Tovarš l. 1861: Slovknica (Silbenrättsel, Charade). Zastavica itd. Zlati Vek l. 1863 kaže na koncu kot posebnost Hladnikovo v treh sonetih: Jezik vseslovanski. Pis naj prosteji. Glas naj slaji (str. 293).

To je, kolikor jaz vém, javno slovstveno delovanje njegovo. Podpisoval se je razno: M. t. j. Matevž; M. Hladnik, Bogomil, Rodoljubski, Svetogorski (na Sveti Gori je živel nekaj časa ter želel ondi biti pokopan), Tomajski, Trebški (po vasi domači), Balantinov (po očetu Valentinu); v rokopisih nahajajo se tudi priimki: Stari Krajnc, Nerodotajski, Zagovornik domorodniga, En rojak, Rodomil, Starevič, Terstenjaku nasprot Derzenjak itd. — V Bčeli l. 1852 št. 39 je njemu „Rodoljubskomu“ na hvalo sonet zložil Mladoljub. — Pisaril je menda v mnoge liste, ali — ker je ostro zahteval, da se mu ne smé spremeniti niti črkica, so ga pustili, in tako so ostali pesnotvori njegovi v rokopisih. Vse te je po njegovem naročilu o smrti prevzel iskreni mu prijatelj Štefan Kocijančič, kateri je priobčil nekaj jih v Glasu l. 1875 l. 47 — 53: „Matevž Hladnik. Življenjopisne črtice“; — vse pa je (nekoliko tudi nemških) z obširnim življenjopisom vred lično zbral v knjigo: „Matevža Hladnika Vertičik samôtnih cvetlic“ — 4° str. 795 brez pridejanega besednjaka in obsega ali kazala. Knjiga se hrani v nadškofijskem semenišču v Gorici. — Obseg kaže: Načrt življenjopisa str. 7 — 110. Slovenski spisi: Lik 111 — 278. Medobojne 279 — 382. Pik 383 — 534. Nравne 535 — 692. Krajše. Zmes 693 — 770. Nemške 771 — 795. Besednjak.

Hladnik je bil goreč Slovénec, zvest naročnik vsem slovenskim časnikom, dokler je le premogel. Posebno hud je bil na nove oblike v slovenski pisavi. Zamerile so se mu po njih Novice (Veternice, blodice), zamerila se mu je Danica, kar opeva v sonetu „Pad Zg. Danice“ itd. Mnogo pesmic, posebno sonetov, spisal je Hladnik; nekatere so lepe in dosti dobre, nekatere pa tudi take, da se more reči: „dormitat Homerus“, pravi Kocijančič. Dosti bolj je pisal v prozi. Zbiral je svoje pesmi. Razdelil jih je takole: I. Lik t. j. pesmi, v katerih liči, hvali, popisuje, in teh je 24 zato odložil. II. Medobojne ali pesmi, ki so na sredi med likom in pikom, katerih je namenil izdati 9. III. Pik t. j. pesmi, v katerih pika in zbada (in v tem je bil mojster!); odložil jih je za to blizo 30. IV. Nравni sestavki, in sicer „sonetni“ ali podučljive pesmice, vseh 23. V. Krajši nesonetni sestavki (epigrami), katerih je zaznamoval 12. Nekaj teh nisem

našel, dobil sem pa več drugih, ki v obsegu niso omenjene. Slog njegov je večidel malo trd, kakšinkrat celó prisiljen, jedro pa je skoraj vedno prav zdravo in krepko. To je sam dobro čutil in tudi očitno spoznal v sonetu „Skerjančik“, kjer poje na pr.:

Ne merim s pesnikov se velikani:
Skerjančik majhin je, al' — živo poje!
Slové naj drugi unajne vam lepote;
Kar pojem jest, slovelo bo jedrote —
Vse živo, krepko, vse izvirno moje.

Najrajši je „sonetaril“, kakor sam pravi. Vzori so mu bili Vodnik, Prešern, Koseski. Posebno rad se je primerjal Vodniku, češ, oba Krajnca, duhovnika, šolnika, oba jezike učila, oba preganjana in na stare dni pomanjkanje trpela; oba pesnika, vendar Vodnik zvezda, Hladnik zraven te zvezde le kresnica; podobna celó v imenu, kar kaže v sonetu „Vodniku sorodnik osode“. Zložil si je tudi spomin na pr.:

Po men' ne bode ličere, sina,
Al' svest sim si na vek spomina;
Zastonj se pevc ne vbivam:
„Non moriar, sed vivam!“

Bil je Hladnik čuden človek, posebnež, a vésten, hud na pisatelje, kateri so na svetlo dajali kaj napačnega p. Pesniku nesramnosti; Pohujšljivimu pesnikarju itd. Pesni je zložil skoro vsem časnikom: Bčeli, Tovaršu, Sloveniji, Ljubljanskimu Časniku. Preslavlja junake na bojnem polju p. Radecki, Jelačič, Čehovin; na cerkvenem in književnem, ne-ktere zdaj povišuje, zdaj ponižuje, kedar se mu zamerijo. Tako osodo imajo p. Slomšek, Gollmayr, Bleiweis (Svincobelin), Mozetič. Opévani so kakor si bodi razun že omenjenih na pr.: Jeriša, Šmajdek, Hönigman, Kocijančič, Hicinger, Knobler, Toman, Ledinski, Poklukar — Poskušnar, Malavašič (Malveljašič), Stanič, Okiški in mnogi še živoči. V pesni čestita „Ljubljanskim gimnazijalcem slovó jemljočim od svojega vodja Nečaseka“ .. — Kakega značaja so sploh drugi umotvori (soneti, epigrami, zlognice) njegovi, razvidi se nekoliko že iz naslovov: Zlatí vek za novooblikarje, Slovenskim babiloncam, Jezikošegarom, Slovstvenim konjederam, Slovenskim slogarjem, Dakovcem (da n. de), Prestrojevcam, Ciriličarom i Glagolitičarom, Jugoslovničarstvo, Zanikarnije, Pajk zgodovinsko-starinoslovski (Mahomed, Goljat), Njavkarjem; Gatar, Obročarca, Starošegar; Šegosužnik, Čečkarjem, Pesnikarjem, Hvalomerzunom, Prevladaruh, Nosač lazač, Pegaz v jarmu, Škiljastimu pušičarju, Krajnski zabavljičarji do mojiga časa, Kadunam (tobakarjem), Kazališa — kaziliša, Gospodama Tisti in Taki, Učenosta Obergelehrtester (pr. starosta), Slovenska narodnost je nerodnost, Zakonski hej in joj, Um in učenost, Šemrou ali Šemerl, Kljuvcam proti zbadavcu, Raganist čez vse raganiste itd. itd. „Omissis omittendis“ bi spisi njegovi mnogim bili zanimivi.

Jarnik se imenuje Vodnik Koroški; Hladnik zvati se smé Vodnik Goríški. Kakor spomin, zložil si je tudi „nadgrobnico“, ktera se glasi:

Počivam tu Matevž Hladnik,
Duhoven, pesnik, šolsk učnik;
Vasica Černiverh rodila,
Me v grob Gorica položila.

O risanju.

Dostikrat se je že poudarjalo, kako malo estetičnega okusa se nahaja med priprostim národom. In izobraženci? Njih okus je večkrat prenapet. To prihaja od tod, ker se takov okus ni zadosti izuril ali ker se je razvijal po napačnih uzorih.

Na svetu se je treba vsega učiti, tako tudi redú, snage, somernosti; samo od sebe se nič pravšnega ne razvije.

Ali ne bomo poleg surovosti, hudobnosti pripisovali uprav neizobraženemu estetičnemu okusu, da se tolikokrat poškodujejo javni nasadi, polomijo mlada drevesca, ponesnažijo poslopja, pohabijo spomeniki i. t. d. Dobro razvit estetični čut tega ne dopušča, njemu je sveto, kar je lepo, okusno, urejeno, harmonično. Zeló žalostno je za naš prosvetljeni vek, da moramo čitati ob vseh javnih potih: to in to se priporoča varstvu občinstva, tega in tega ni onesnažiti, poškodovati itd. Tisti, ki dá kaj tacega napisati, ima gotovo tolpo neizobraženega občinstva pred očmi, kar mu potrjuje vsakdanja izkušnja. Meni pride vselej in povsod, kjer vidim obilo javnih svaril, na um, da v takem kraju tudi z estetiko, z moralo ne more biti prav daleč. Pa poglejmo v zasebna stanovanja, v kmetске in gospodске hiše. Prvi pogled, ko vstopimo v káko sobo, nas prepriča, kdo in kake izobraženosti ljudje živé notri. Vsak sam izkuša vsak dan, da se mu pri vstopu nehoté obrne pogled na stene, na hišno opravo, na tla itd. Iz tega, kake so in kakó so razobešene slike po stenah, kakó je razpostavljeno pohišeje — in če bi bilo še tako borno — kakó je vse snažno — tla, mize, stoli, stene itd., — dá se sklepati na večjo ali manjšo estetično obraženost stanovalcev. Pri tem nikakor ne mislim na dragocenosti v opravi, obleki; tudi priprostost ima svojo lepoto, milino, svoj čar. Stavba poslopij, lepo urejen vrt, ljubko uravnana gredica s cveticami, lepo povit šopek, katerega nam podá najpriprostejše kmetško dekle, lepo in prikupljivo ponašanje telesa, — ni li vse to znak notranje prepričanosti ob estetiki, če tudi nehótni. Vender je velik razloček med zavednim estetičnim okusom in med onim, kateri izvira iz nekega, skoraj bi rekel, prirojenega notranjega občuta za lepoto. Zadnji kaže le nepopačenost srca, nekaj, kar se prav dopovedati ne dá. Prav urejen, vzgojen ali priučen okus pa je oni mogočni nagib, vsled katerega ravná človek s preudarkom po dobro premišljenih zakonih lepote. Kakor pa ne smemo zametovati prvega, temveč skrbeti, da se ne pokvari, takó nam je dolžnost, da podajamo že otrokom priliko, da se jim pravi estetični okus na pravi način razvija, ublažuje, in da se jim na ta način polaga temelj za npravstveno izomiko srca.

Temu namenu služijo več ali manj vsi šolski predmeti, nobeden pa ne obrazuje estetičnega okusa takó, kakor risanje. Zato je povsem prav, da se je vzprejel tudi ta predmet v načrt. Tu ne bomo poudarjali in razpravljali njegove materialne vrednosti, če ravno le-ta ni bila najmanjši povod njegovi vpeljavi. Vsled te strani izuri si učenec oko in roko in sploh ročnost v izpeljevanji raznoterih snovi, katere koristijo rokodelcu, obrtniku, kmetovalcu in umetniku.

Nam se zdi marveč iz zgoraj navedenega stališča mnogo imenitnejši vzgojni moment risanja. V tej zadevi gre skrbeti najprej, da pospešuje pouk v risanju ono vzgojo otroško, katera pripomore, da se razvijó v otrocih one lastnosti, ki jih storé potem sposobne za vsako delo. Najvažnejša naloga risanja je vsekako obrazovanje estetičnega okusa. A tega si ne moremo prav misliti brez mnogo drugih kreposti, ki dičijo vsakega pravilno izobraženega človeka. Pravi namen človeški se označuje na kratko pa dobro takó: samodelavnost v službi pravega, dobrega in lepega. Ta samodelavnost ima za podlogo veselje do dela, vstrajnost, moč volje. K temu pripomore pouk v risanju bolj kot mar-

sikateri drugi pouk. Z razvijanjem duševnih moči, kakor so domišljija, razsodnost, mislenost, nazornost, opazovanje, izvajanje pravih sôdov, spomin, upodobljivost in dr. postavi se nravstveno-estetičnemu momentu šele pravi temelj. K harmoniji teh duševnih moči spada tudi to, da lepoto prav umevamo in izvršujemo, da pazimo na red, čistoto, soglasje in somernost, na točnost in zakonitost. Brez tega bi bil ves drug pouk pomanjkljiv, kajti pogrešal bi nekake vodilne misli, nekakega blagodeljnega urejenega sklepanja in vezanja posameznih blažilnih momentov.

Prav vôjen pouk v risanju omogoči, da izražuje otrok svojo nevoljo nad surovostjo, da se mu studi nelepo, da mrzi nenravstvenost. Čut za lepoto deluje na njegovo voljo, da se le-ta odločuje vedno le na pravo stran.

V šolskem življenji vender ne smemo prezreti same ročnosti, katero podaje ta pouk, kajti z nekaterimi predmeti se morejo zvezati marsikaka tehnična opravila. Zdi se mi, da dajemo preveliko ali vsaj prejednostransko veljavo znanostim, večkrat celó neplodovitim, a pri tem zanemarjamo ročnosti. Sevêda, tudi v čitanji, pisanji in računanji se terja ročnost, a vender ne smemo prezirati imenitnosti, sosebno risanja. Marsikaj bi ročnost v risanju pridobila, ko bi se tudi pri družih predmetih risalo, kjer je namreč prilika ali didaktična potreba. Že pri domovinoznanskem in nazornem pouku moglo in moralo bi se pridno risati, čeprav s prva le v surovih obrisih. Tako se dá izpeljati osnovni očrt stanovališča in raznih predmetov, katere treba tû opazovati. Tû se ne gleda na dovršenost in na natančno izpeljavo. Največ bi se moralo storiti pri prirodoznanstvenem pouku, kjer bi namesto obilo besed že sámo risanje omogočilo, da bi se stvar najhitreje in najvarneje pojmla. Isto je v fiziki in kemiji, kjer je móči risati razna orodja in razne uzorce. Da pa je risanje podloga geometriji, mi ni še posebej omenjati. Takó smo videli, da je risanje jako važen predmet v obrazovanje pravega nravstveno-estetičnega okusa, pa tudi izdatno pomagalo drugim učnim predmetom. Zató ne gre, da bi ga zanemarjali. Pa kakó je v resnici? Ali se ne risa skoro povsod brez pravega premisleka, le zato, ker se mora. Da bode zadobilo to poučevanje res svojo pravo vzgojno vrednost, treba je otroke opozarjati na razne okusu ugajajoče oblike v prirodi, v življenji, treba jim je povedati, čemu ugaja to in ono, kaka bodi ta ali druga stvar itd. Pa o tem o drugi priliki.

Fr. Gabršek.

Obrazci raznim uradnim knjigam pri ljudski šoli.*)

Zapisnik

knjig v knjižnici za učence . . . razredne ljudske šole v (na)

Števílo knjigi	Kdaj se je knjiga pri- dobila	Naslov knjigi	Imé pisateljevo	Koliko zvezkov	C e n a				O p ó m n j a
					kupna		za vezanje		
					gld.	kr.	gld.	kr.	

*) Prosimo, naj se nam še od drugod pošiljajo taki in enaki obrazci, da se bomo zdaj pri napravi novih tiskovin enakomerno, najboljše in primernejše ravnali. Več oči več vidi! *Uredn.*

Zapisnik

o izposojenih knjigah iz knjižnice za učence . . . razredne ljudske šole v (na)

Imé učencevo	Razred	Število knjigi	Kdaj se je knjiga														Opómnja
			izposodila	vrnila	izposodila	vrnila	izposodila	vrnila	izposodila	vrnila	izposodila	vrnila	izposodila	vrnila	izposodila	vrnila	

Presojevalni zapisnik

o knjigah v knjižnici za učence . . . razredne ljudske šole v (na)

Število knjigi	Naslov knjigi	Presodba knjigi	Kdaj se je pre-sojevala	Podpis presoje-valčev	Opómnja

Zapisnik

zastonj vzprejetih in razdarovanih knjig ubožnim učencem . . . razredne ljudske šole v (na)

Imé učenicevo	Razred	Kje stanuje ter število te hiše	Šolske knjige in sicer										Opómnja		
			Katekizem	Zgodbe sv. pisma	Evangelij	Abecednik	Prvo Berilo	Drugo Berilo	Tretje Berilo	Četrto Berilo	Slov. slovnica	Spisje		Računica	
Dolinar Ivan	4	Škofja Loka h. št. 12	1	1 ⁿ	1					1 ⁿ		1		1	1 ⁿ kaže novo knjigo

Književstvo.

— „**Zabavišče slovenskim otrokom**“. Spisal Anton Funtek. Izdala in založila „Národna Šola“. V Ljubljani. Tiskala Klein in Kovač. 1887. Ta zanimiva knjižica je prva te vrste in bode gotovo vzbujala občo pozornost. Obseza pa na 55. straneh tako-le raznovrstno blago: I. Jutranje in uvodne pesmi: 1. Prav čvrsto, bodro zopet k vam. 2. Kar nas je zbranih tù otrok. 3. Oj, kako li vsi imamo! 4. Cvetóv na vrtu mnogo cvetè. — II. Koračne pesmi: 1. Veselo naša vrsta. 2. Kdor k vojákom hoče iti. 3. Na zeleno polje. 4. Zeleni gozd je lovčev raj. 5. Kaj ptiček tožno kliče. 6. Kónjič dirja čil okrog. 7. Treba bobna je vojákom. 8. Otroci dragi, brzi vsi. 9. Podajta si roki. III. Igre s hojo, skačkanjem, tekanjem in skakanjem: 1. Skačkati čisto

sam. 2. Skačkaj. 3. Glej od zidú pa do zidú. 4. Večje slasti ne poznamo. 5. Zbor naš vije kólo svoje. 6. K meni dvá tečeta tù. 7. Konjiča imam tákega. 8. Primimo se za roké. 9. Hop, hop, glej, čez jarek gibko. — IV. Igre v krogu: 1. Čuvaj se, miška. 2. Tù je málin, glejte nanj. 3. Voziček ličen tù imám. 4. Prostór imámo sredi kroga. 5. Kakó gre zunaj dèž. 6. Žaba skače v vodi tam. 7. Godec, godec. 8. Lisjak imá grozdiče rad. 9. Kólo, kólo, kolovrát. 10. Išči, išči, mačico. 11. Črniči, črniči. 12. Vé, ljube cvetice. 13. Juhejsa, juháj. 14. Kočijaž zdaj hočem biti. 15. Málin pravi: Klip, klip, klop. 16. Lovec, lovec, hudi mož. 17. Pojdi, dete, pojdi. 18. Pústimo vrtavko z rok. — V. Nazórne igre: 1. Dete ljubo, le povej. 2. Oj, dete ljubo, le povej. 3. V krogu lepem tù stójimo. 4. Ako skupaj se igrámo. 5. Oj, otroci, le z menój. 6. Cvetice lepe tù imám. 7. Bratec, bratec, modri mož. 8. Kdor je dobre glávice. — VI. Igre s prsti in rokami: 1. Otroci, ali vidite. 2. Tá je sprožil strel. 3. Tá je v vodo pal. 4. Sneg belín. 5. Žiga, žaga. 6. Stolpne ure gredo. 7. Okence imám svetló. 8. Máčica gré na drevó. 9. Ni mu všeč, kdor sredi kroga. — VII. Igre z žogo: 1. Oj, žógice male. 2. Žogo svojo vzamem v roko. 3. Žogica gré k tebi zdaj. 4. Kot žogici se reče. 5. Žogica gré v zrak visoko. 6. Doli k tlám. 7. Igrače ljubše nemam. 8. Z roke v roko. 9. Žoga, žoga, suči se. 10. Kamen bodi róčica. 11. Detece počiva zdaj. — VIII. Igre s krogljó: 1. Oj, krogljice male. 2. Krogljica ni htela spati. 3. Kroglja teče rada k nam. 4. Le poglej, kakó povsod. 5. Krogljica, le gledi. 6. Pot je gladka. 7. Detece počiva zdaj. — IX. Pesem za stavljenje: 1. Otroci, pridite. 2. Stojí na vrtu lópica. 3. Rob za robom vstaja tù. 4. Voda teče, dete mlado. 5. Zvonik si brž postavim. 6. Tesarček naš. — X. Sklepne pesmi: 1. Dosti danes smo igrali. 2. Končana je igra. 3. Lepó domov zdaj idimo. 4. Minul je iger naših čas. 5. Ko deteca prihajajo. 6. Ko mine igranje. 7. Še pozdrav prijazen. — XI. Raznotere pesmi: 1. Vrečo z rame. 2. Petelin jutro znani že. 3. Nad máno leta čuden ptič. 4. Ponedeljek vtorku pravi. 5. Vesel je naš otroški rod. 6. Prišel bo iz néba. 7. Oj máčica, oj máčica. 8. Črna žena, stara peč. 9. Jábolko na veji spí. 10. Kaj jahaču v lásti bodi. 11. Juhé, juhé, juhé. 12. Črna noč je žena stara. — Odbor „Národne Šole“ spremlja na pot to knjigo s tem-le predgovorom: „S tem, da izročá podpisani odbor pričujočo knjigo slovenskemu občinstvu, zvršuje nalog občnega zbora „Národne Šole“ s dné 6. oktobra 1886. Sedaj, ko se na več krajih snujejo slovenski otroški vrti, potrebno je zares, da se zbere gradivo, katerega doslej niso imele otroške vrtnarice slovenske. Vrh tega misli odbor „Národne Šole“, da bi pričujočo knjigo s pridom čitali tudi učenci ljudskih šol; gg. učiteljem pa podaja pesemce z navodilom, kako se zvršujejo razne otrokom priljubljene igre pri telovadbi, pri šolskih izletih in veselicah. Nekaterim pesmim primérni napevi nahajajo se po šolskih pesmaricah, drugim pa morda kak glasbenik zloži prikladne napeve. — Pri sestavi té knjige oziral se je pisatelj na boljše strokovne knjige té vrste; vender pesmi niso zgolj prevodi, nego tudi samostalno delo. — Kar se dostaje prevedov Jos. Cimpermanovih v knjižici, izprosil si je pisatelj dovoljenja od gospoda Cimpermana samega“. — Cena knjigi je 25 kr. Opozarjamo na to knjigo tedaj slovensko učiteljstvo, stariše in sploh slovensko občinstvo, da jo uvede v hiše in v šole.

— „**Priče Božjega bitja**“ ali slučaji, ki niso slučaji. Po dr. Keller-ju z dovoljenjem poslovenil J. B. IV. zvezek. Ljubljana, 1887. Založil in prodaja Dragotin Hribar, Breg, h. št. 10. Z dovoljenjem visokočastitega knezoškofijstva Ljubljanskega. Ta zvezek je poslednji te zanimive izdaje, katerega tudi kakor prve tri priporočamo posebno odrasli mladini in sploh slovenskemu občinstvu kot poučljivo in zabavno berilo.

D o p i s i.

Iz Sežane. Učiteljsko društvo Sežanskega okraja zboruje v 5. dan maja t. l. ob 9. uri v jutro v prostorih národne šole v Divači s tem-le dnevnim redom: 1. Verifikovanje zapisnikovo zadnjega zborovanja. 2. Kmetijstvo v nadaljevalnem tečaju. 3. Kritika o »Fran Kuhačevej pjevanki.« 4. Poročilo tajnikovo, blagajnikovo in pevovodje. 5. Volitev pregledovalcev računov. 6. Volitev društvenega vodstva. 7. Razni nasvétí. 8. Izlet v krasno na novo odprto vilenico Divaško. — K obilnej udeležitvi uljudno vabi

odbor.

Iz Krškega okraja 17. aprila. (Zborovanje »Pedagogiškega društva« dné 14. t. m. v Mokronogu na Dolenjskem.) Točno ob 10. uri otvori predsednik društvu gosp. Fr. Gabršek zborovanje, ter vse došle gg. učitelje, gospice učiteljice, podpornike in goste prav prijazno nazdravi. Zapisnik zadnjega zborovanja se prebere in odobrí. Za tem se preide k naslednjim točkam. Prvi je govoril gospod učitelj Ravnikar s Krškega in sicer »o napakah pri vzgoji«. Ta je vsa predbacivanja in napačne misli, ki jih ima občinstvo v obče in sploh

nasproti šoli in učiteljstvu, da sta ta dva faktorja temu kriva, da je mladina dan danes tako neotesana in zasurovela, prav dobro zavrnel. Pomisliti je treba, da je bilo že od nekdaj tako, da so vse slabe pojave, izvirajoče iz národa, kaj radi pripisovali šoli — oziroma učiteljskemu osebju. Kdo je bil n. pr. kriv v 17. stoletju, da je ljudstvo tako moralno propalo? Kdo drugi, kakor grozovita 30letna vojska, ki je toliko zla napravila v vsi Evropi! Kakor se je pri taci in jednaci okoliščinah že od nekdaj pokazal kak moder in pameten mož, spoznavši popačenost ljudstva, tako je tudi v tedanjih slabih časih stopil na površje učenjak, pedagog prve vrste vseh časov in vseh národov J. A. Komenski, ki je vsemu svetu glasno klical: »Boljšo generacijo doseči je jedino mogoče s pametno in pobožno vzgojo«. Ta glas so slišali knezi in vladarji — in jeli so zares skrbeti za boljšo vzgojo mladine . . . Tudi sedanji časi so nekoliko podobni onim za časa Komenskega, kajti nevarnost nam preti — ne od strani svetovne vojske, temveč od strani slabe domače vzgoje (se vé ne povsodi!). Nezmisel je, ker šoli in učiteljstvu podtikajo, da je mladež od dne do dne bolj neotesana in surova. Šola stori vse, kolikor ji dopuščaji moči in za to postavna sredstva. Toda kaj pomaga, ako šola še tako uspešno vzgoja, če pa jej dom vse pokvari! Stariši so tisti faktor, ki bi v prvi vrsti morali skrbeti za boljšo vzgojo svojih otrok. Potem še-le pride šola na vrsto. — Sploh pa učiteljstvo nikakor ni kos vsega storiti, kar se od njega zahteva. Na to g. poročevalec še prečita nekaj pisem, ki jih je bil že jedenkrat priobčil javno, v katerih razkriva občne napake pri telesni in duševni vzgoji mladine — zlasti pa v teh biča nespametne matere, ki bolj gledajo na telesno razvijanje svojih hčera, nego pa na lepe duševne čednosti. — Žalostno, da je danes to tako v navadi!

Za tem je govoril o šolskih vrtih gosp. Gebauer, učitelj od sv. Trojice. Le-ta je podarjal šolskega vrta drevesnico, kar je tudi prav. Saj največ dobička od vrta ima občina potem, ako se v njem leto za letom vzgojuje obilo zlahtnih drevesec.

Ali kaj nam pomaga govoriti, če pa šolske občine malo — ali prav nič ne storé za povzdigo šolskih vrtov! Tudi šolske gosposke v tem oziru premalo storé. Želeti bi bilo, da se prej, ko je mogoče, kaj uspešnega stori. Sam učitelj vsega ne more storiti, ako ga merodajni krogi ne podpirajo v težavnem poslu, ali pa če mu občina vedno polena pod noge meče in ga s tem le opovira — namesto da bi mu pomagala. — Nekateri so pri tej točki izrekli mnénje, da bi bilo dobro, ako bi »Pedagogičsko društvo« ustanovilo svojo drevesnico, iz katere bi društveniki dobivali proti majhni odškodnini potrebnih divjakov. Za sedaj se ni še nič natančnega ukrenilo, ker ta zadeva pride še letos v razgovor pri občnem zboru.

O »domačih nalogah na kmetih« je govoril g. Gantar s Studenca. Ta je izrazil misel, da bi bilo najbolje »domače naloge na kmetih« opustiti (sosebno spisavanje s črnilom v zvezke in na papir) ter je priporočal samo izdelovanje nalog na tablicah. Tù smo slišali razno mnénje. Nekateri so bili za to, drugi zopet proti. Vsaj se je ravno v tej zadevi že mnogo govorilo in pisalo. Res je, da ravno »domače naloge na kmetih« delajo učiteljem mnogo preglavice. Navadno je to delo zaman, ker nobeden kmetskih šolarjev naloge v šolo ne prinese. Uzroke temu je navedel g. poročevalec in vsi smo bili njegovih mislij. Vender pa je tudi tukaj potreba »srednje poti«. Nesmo za to, da bi se »domače naloge« opustile (vzlasti v višjih oddelkih ne), pa tudi ne za preobilne naloge. Vse, kar je prav, primerno in koristno dotičnim krajevnim razmeram. Učitelj sam najbolje vé, kaj ima storiti, uvaževajoč tudi vednosti in nadarjenost svojih šolarjev (šolaric).

Da bi se vse »domače naloge« spisovala na ploščicah, skoro ni mogoče, ker učenci višjih oddelkov navadno teh že nimajo. — Sploh pa je g. poročevalec svoj govor prav marljivo sestavil.

Dan in kraj prihodnjemu zborovanju določi odbor sam. Tudi se je sklenilo, da se letos še posebej tiskajo »društvena pravila«. Druzi pojedinih nasvétov ni bilo.

G. predsednik zahvaljuje se gg. poročevalcem za trud ter sklene zborovanje s trikratnim »slava in živio-klicem« na našega prvega pokrovitelja šolstva, presvetlega vladarja Frana Josipa.

Jako dober in primeroma ne drag obed smo imeli pri županu g. Pišmahtu, kjer smo se mej raznimi govori in napitnicami prav dobro zabavali. Tudi so nas počastili s svojo navzočnostjo vsi zavedenci iz Mokronoga (mej njimi starosta učiteljstva v našem okraji, umirovljeni ondotni učitelj gosp. Potokar, kateremu je g. Ravnikar posebno laskavo napil), ter pokazali so s tem, da so prijatelji šolstva in napredka. Živeli vsi vrli Mokronožanje, ki ste vneti za pravo národovo prosvelto! — Vsa čast in hvala tudi učiteljema iz Mokronoga, ki sta šolo tako lepo okrasila!

Predno pa končam, še nekaj. Čudno se nam zdi, da se našemu društvenemu zborovanju odtegujejo nekatere gospi učiteljice! Mari mislijo, da so bolj učene (ka li?) kakor učitelji?

Iz Vidma pri Krškem. Mislili smo učitelji, da bo letošnja zima prav mila in kratka, ter smo upali, da bodo otroci prav lahka in redno hodili v šolo, pa nas je vse prav prevarila,

Obilo snega je padlo po novemu letu, tako, da ni bilo mogoče redno otrokom k nauku hoditi, posebno iz oddaljenih vasí. Še zdaj, ko je užé vzpomlad nastopila, pa je še snežilo ne le po hribih, ampak tudi po ravnem. Veseli se vsaki človek lepe vzpomladi, tudi jaz sem se bil po veliki noči od doma napotil, ter vračal sem nekaj knjig v učiteljsko knjižnico, da bi jih zamenjal z drugimi. Dobil sem razne knjige v bogati učiteljski knjižnici. Ko se pa še nisem precej domov vrnil, stopil sem v sosedno deželo, ki jo mejí samo »Sava«, ter na kolodvoru dobim gospico nčiteljico iz Št. P., ki že peto leto ondi na dvorazredni ljudski šoli poučuje. Pa jo je vender »Popotnikov Koledar« pregledal, da ni natisnena. Ko se vračam, da bi se domov peljali, srečam gospico Šk. in njenega že bolj postaranega očeta. Spoznavši se, kmali zvemo, da je ta gospica učiteljica, ter ravno na poti v novo službo v Zd. na Št. — Revica je bila pa zeló žalostna, da se mi je v srce smilila. Pripovedovala je, da sta z očetom ogledala oni kraj nove službe, kateri ji pa nikakor ne ugaja. Še hrane bi ne mogla dobivati v tem pustem kraju. Tolažil sem jo in popisoval lepo okolico z rodovitnimi vinogradi, katera se ji bode zdaj vzpomladi gotovo priljubila, da ji bode tù ravno tako prijetno kakor v glavnem mestu, posebno pa, ako bode prav pridno šolsko mladino poučevala in vzgojevala. Ojačilo me je to še bolj, ker sem sprevidel, da bi jo oče rad dal v službo. Prigovarjal sem ji z vso zgovornostjo, ter jo toliko omečil, da ne bode poslala dekreta nazaj, kakor je mislila, in se vdala osodi, ki jo čaka v njenem novem službovanji; vsaj čas vse rane ozdravi. Toliko tedaj o tem slučaju. Pri tej priliki bi pa rad še eno drugo željo izrekel, namreč to, da naj bi se g. g. učitelji in učiteljice našega »Tovariša« bolje poprijeli, ga bolj naročevali ter ga tudi vsako leto vsaj vsak z enim dopisom podpirali. Beremo kaj čvrste in dobre uvodne članke v »Tovarišu«, dopisov pa užé nekaj časov pogrešamo. Vem, da vrli gosp. učitelji dopisujejo v druge časopise kakor v »Slovenca«, »Slov. Narod«, kar je prav in lepo, pa še naj lepše in naj boljše bode, ako tudi ne pozabimo na svojega starega »Tovariša«. Podpirajmo ga tedaj z naročnino in z dopisi. Posebno bi pa priporočal, da bi mladi gg. učitelji in tudi gospice učiteljice prav pridno dopisovali. Prvi »Tovariševi« dopisniki in podporniki smo se užé postarali, in ne moremo toliko in tako vztrajno delati, kakor bi bilo treba, tedaj mladi naraščaj vzbujaj in gani se za prelepo stvar — za »domače šolstvo«!

J. S. H.

Iz Ribniškega okraja na Dolenjskem. Čitatelji »Učiteljskega Tovariša« se še radi spominjamo spretnega Jamškovega spisa 1886. l. pod naslovom »Iz šole za šolo«. Ne, da bi ocenjevali še le zdaj ta vrli spis, poudarjamo pa samo to, da ravno takih dejanskih spisov zeló pogrešamo. Ako se pomisli, da je ravno pouk v pravopisu zeló važen in da je podloga drugim šolskim predmetom, razume se samo po sebi, da ima vsak učitelj važno nalogo, da ta pouk po vsi svoji moči v šoli prav skrbno gojí. Prav umestno bi bilo, da bi se ta spis »Iz šole za šolo« posebej natisnil*), ter šolam in učiteljem prodajal. Res je, da je v »Učiteljskem Tovarišu« natisnen, a naš »Tovariš« je vse premalo razširjen, da bi iz njega vse slovenske šole rabile koristne spise. Tudi bi bilo želeti, da bi učitelji in sploh šolski prijatelji ta naš list s spisi bolje podpirali, kajti vsak list je največ tak, kakoršni so njegovi podporniki in sotrudniki. Torej, zdramite se prijatelji in tovariši naši!

Iz Dolskega pri Savi. (Zahvala.) Slavno društvo »Národna Šola« je za mali znesek ubogi šolski mladini tukajšnje ljudske šole blagovolilo poslati obilo pisarskega in drugega šolskega blaga, za katero se v imenu obdarovane mladine prísérno zahvaljuje

Anton Jereb,
učitelj.

Iz Litijskega okraja. Znabiti prijateljem in znancem v blagem spominu ostalega Janko Hočevarja ustrezem, ako naznanim, da se bode za dušo ranjkega v Višnjeji Gori v 12. dan maja t. l. brala črna sv. maša in ob jednom na njegovem grobu slovesno odkril spominek, katerega mu je postavilo Litijskega okraja učiteljstvo. — Ker cenjeni »Učit. Tovariš« o njegovej smrti še nič ni poročal, naj opomnim, da je blagega pokojnika smrt v najlepših letih pokosila. Služboval je le jedno leto pri sv. Lambertu. Hotevši pa, božične počitnice mej dragimi mu svojci preživeti, šel je čez hribe peš proti svojemu rojstvenemu kraju Višnjeji Gori. Mej potjo se je pa prehladil in bil užé 29. grudnia 1885. l. pokopan, kjer je izvestno od osode preganjani značajnik našel v življenji pogrešujoči mir. Lehka mu zemlja!

Iz Litije. Vsakoletna okrajna učiteljska konferencija bode letos za naš okraj v 30. dan maja dopoludne v Litijskem šolskem poslopji. Razun običajnih toček bode še na dnevnem redu: Pismena delitev (praktičen poskus), kako se to otrokom, umevno razlaga (kazala bode pri šolskih otrocih gospodn. Marija Malec). — O vrboreji in pletenji (razpravljajal bode g. Josip Cepuder) — in opis Litijskega okraja (po podanih popisih sestavil Janko Toman).

*) Še užé posebej natiskuje!

Iz Ljubljane. Iz seje c. kr. deželnega šolskega sveta v 7. dan preteč. m. O napravi enorazrednih ljudskih šol v Dobovcu, Skopicah, Velikem Podlogu in na Hrvatskem Brodu se pisma pošiljajo deželnemu odboru, da jih odobri. Ravno tako se stori tudi o napravi enorazredne ali vsaj ekskurendne šole v Podprekarji. — Po nasvetu okrajnega šolskega sveta v Kameniku se dovoljuje, da se pri zgradbi dvorazredne ljudske šole v Domžalah-Goričici šolski prostori prezidajo. — Nekemu krajnemu šolskemu svetu na Gorenjskem se dovoljuje, da bode tamkajšnja šola imela velike počitnice meseca avgusta in septembra. — Tretja učiteljska služba v Senožečah odda se za trdno Mariji Stuhly, učiteljici v Šent-Vidu pri Zatičini. — O razširjanju dekliške ljudske šole s paralelko v Kameniku, predlaga se deželnemu odboru v potrjenje. — Prošnja učiteljice, da bi se ji povrnil donesek, ki ga je v kranjski pokojniški zaklad za učitelje vplačala, se ne usliši. — Vzprejme se odpoved službi nekega ljudskega učitelja. — Nadučitelj Jarnej Kimovec prestavljen je iz Loškega Potoka v Moravče in nadučitelj Fran Golmajer iz Moravč pa v Loški Potok. — Dekliški šoli v Ribnici se dovoljuje poludnevni pouk. — Dovoljuje se tudi izvanredni učni red šoli v Goričici do časa, da se otvori tū nova šola. — Predloženi rokopis: »Zgodbe sv. pisma za nižje razrede ljudskih šol« predlaga se c. kr. ministertvu za bogočastje in uk, da ga odobri. — Dvorazredni ljudski šoli v Črnem Vrhu dovoljuje se poludnevni pouk. — O namestitvi učitelja za veronauk na c. kr. državni gimnaziji v Kranji predlaga se na višje mesto. — Reši se več prošenj za dopuščenje k preizkušnji, za starostne doklade, za nagrade in denarne pomoči.

— V odborovi seji »Slovenskega učiteljskega društva« v 12. dan preteč. m. so pregledovalci nekaterih spisov za mladinsko knjižico o teh poročali in nasvetovali, kateri naj se vzprejmó in za natis pripravijo. Želeti je, da bi gg. pisatelji odboru kmalu poslali spise, ki so jih v ta namen odločili.

— Služba otroške vrtnarice pri I. mestnem vrtu Ljubljanskem s slovenskim občevalnim jezikom se bode začasno oddala. Plače bode vrtnarica imela 400 gld. Prošnje za to službo je s potrebnimi dokazili o učni sposobnosti za otroške vrtnarice bilo vložiti do konca preteč. m. pri mestnem magistratu Ljubljanskem. Otroško zabavišče bode se otvorilo užé meseca maja.

— Sedemdeseti god je 17. preteč. m. praznoval p. n. gospod Rudolf Milic, vrli meščan in tiskar ter mnogoletni založnik in podpornik našega lista »Učiteljskega Tovariša«. Bog ga ohrani nam in njegovi blagi rodovini še mnogaja leta! A. P.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Fran Golmajer, nadučitelj v Moravčah in gosp. Jarnej Kimovec, nadučitelj v Loškem Potoku sta prestavljena, prvi iz Moravč v Loški Potok, drugi pa iz Loškega Potoka v Moravče.

Vabilo.

„Pedagogičsko društvo“ za učitelje in šolske prijatelje in „Sevniško-Brežko učiteljsko društvo“ napravite vkupno zborovanje dné 5. maja 1887. l. v Sevnici ob 11. uri dopoludne v ondotni čveterorazredni ljudski šoli.

Vzpored.

1. Zapisnika in dopisi.
2. Sverižostezni vrt vzgoje. (Iz nemškega poslovenjeno.) — G. Fr. Jamšek. Event. „o vzgoji“; g. J. Kunstič.
3. O naših učiteljskih društvih; g. Fr. Gabršek.
4. Učitelj kot meteorolog; g. I. Lapajne.
5. Nasvétí.

Z ozirom na imenitnost tega zborovanja se vabijo učitelji in šolski prijatelji k mnogobrojni udeležbi.

Odbora.